

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 133

Mart 2025

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ömer Göktaş

Web Teknik Destek: Kadir Ahıska, Burak Sarı

Ses Teknik Destek: Rıdvan Çırpan, Damla Güler

Görsel Destek: Pınar Yavuz, Yelda Erdoğan

Sosyal Medya Sorumlusu: Damla Güler, Gülcan Altun, Ömer Göktaş

Yayımlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden	1
Ben Kadın	5
Sorularım ve Ben.....	9
Engelli Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Bir Yol Haritası.....	12
Birinci Sınıf Serüveni İlk Adımlar ve Deneyimlerimiz	17
Birlikte Öğrenelim Miniğim-9	20
Ben Rosa Parks Kitap Tanıtımı.....	20
Liseye Dair Deneyimlerim (Arkadaşlık İlişkileri)	23
WeWALK Akıllı Baston 2 Üzerine Gamze Sofuoğlu ile Röportaj	27
Hayat Ötekileştirilmeyince Güzel	34
Erişilebilir Şehirler İçin Görme Engellilerin Fiziksel Erişilebilirliğine Bir Bakış-3	37
Şehirlerin açık alanlarının Erişilebilir Tasarlanmasına İlişkin Mevzuatlar.....	37
Farklı Kültürlerde Selamlaşma ve Saygı Bildiren Hareketler - 1	46

Editörden

Kapıdan baktırmayan ve kazma kürek yaktırmayacakmış gibi görünen güzel bir mart ayında hepimizi sevgiyle kucaklıyoruz. Tomurcuk veren çiçeklerin eşliğinde dopdolu bir sayıyla karşınızdayız.

Emekçi Kadınlar Günü'nü hep birlikte kutladık. Bu yıl, kutlamalara daima eşlik eden şiddet, cinayet ve daha nice kötücül yaklaşımın gölgelerine ek olarak meydanlardaki kadınlara yönelik devlet sevgisini de gördük. Fazla söze gerek yok. Sevgi Mart Göcen, kadını ve gerçekleri anlatıyor.

Ben Kadın – Yazar: Sevgi Mart Göcen

Sorular... Sorular ve yine sorular! Gülcan Altun sorularla başlıyor. Öküzle geçmişe dönüyor... Oradan çöp sularına geçiyor. İnsanda çılgınca bir sevinç uyandıran tatlı tarifinden söz ediyor ama hah! İşte orada sizi yıkıyor...

Sorularım ve Ben - Yazar: Gülcan Altun

Elif Emir Öksüz, yazdıklarıyla ilgili endişesini dile getirmiş ama engelli çocuğu olan ebeveynler için önerdiği yol haritası güçlü ve gerçekçi bir çerçeve içine alınmış görünüyor.

Engelli Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Bir Yol Haritası - Yazar: Elif Emir Öksüz

Anaokulundan şahane bir gösteriyle mezun olacak olan biriciginizin birinci sınıf macerasını şimdiden düşünmeye mi başladınız? Öyleyse size güzel bir haberimiz var. Dilek Başar Açlan, bir süredir derlediği "birinci sınıf" deneyimlerini sizlerle paylaşmaya başlıyor.

1. Sınıf Serüveni İlk Adımlar ve Deneyimlerimiz - Yazar: Dilek Başar Açlan

AYŞE & TURGAY GÜMÜŞ "Birlikte Öğrenelim Miniğim" yazı dizisine devam ediyorlar. Bu ay seçtikleri kitap oldukça ilgi çekici. Küçük Mısra'nın sorduklarını da görünce kocaman insanların bile okumaya heves edeceği bir kitapmış gibi duruyor.

BİRLİKTE ÖĞRENELİM MİNİĞİM 9 - BEN ROSA PARKS KİTAP TANITIMI - Yazar: AYŞE & TURGAY GÜMÜŞ

Bu ay deneyimlerini paylaşan bir diğer yazarımız Ecrinnur Aytekin. Lisede yaşanan arkadaşlık ilişkilerindeki süreci anlatıyor. Sizin için çok mu geç olduğunu düşünüyorsunuz? Bizce yanılıyorsunuz; çünkü bu paylaşılan deneyimler bir ömür boyu başucumuzda durması gereken anekdotlar içeriyor.

Liseye Dair Deneyimlerim (Arkadaşlık İlişkileri) - Yazar: Ecrinnur Aytekin

Gelişen teknoloji her alanda olduğu gibi bağımsız hareket alışkanlıklarına da yansıyor. Nurşen Korkmaz, We Walk'ın 2. nesil akıllı bastonu için yaptığı röportajda merak edilen soruların yanıtlarını sizlerle paylaşıyor.

WeWALK Akıllı Baston 2 Üzerine Gamze Sofuoğlu ile Röportaj - Yazar: Nurşen Korkmaz

Burak Sarı bu ayki yazısında engelliliğin sömürölmesinden doğan sağlamcı kapitalizmin çarklarına kibrit suyu döküyor. Gün geçtikçe "paraya ulaşmanın bir yolu" hâline dönüşen bakış açılarını eleştiriyor.

Hayat Ötekileştirilmeyince Güzel - Yazar: Burak Sarı

Ercan şen, şehirlerin açık alanlarının erişilebilir tasarlanmasına yönelik düzenlemelerle yazı dizisine devam ediyor.

şehirlerin açık alanlarının Erişilebilir Tasarlanmasına İlişkin Mevzuatlar - Yazar: Ercan şen

Murat Kefeli, "Dil çıkararak sizleri salamlıyorum!" diyerek başlıyor bu ayki yazısına. Sizce nereye gidecek bu salamlama dersiniz?

Farklı Kültürlerde Selamlaşma ve Saygı Bildiren Hareketler 1 - Yazar: Murat Kefeli

Bir sonraki ay ilkbaharın en güzel günlerinde görüşmek üzere!

Editörden yazarı: Murat Kefeli

Ben Kadın

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

Ben kadın. Siz, tarih boyu beni yanlış anlayan ya da anlamak istemeyenler; size kendimi anlatmaya geldim.

İlk çağları incelediniz. Dediniz ki avcı/toplayıcı toplum vardı. Erkek kahraman, elinde silah avlanmaya gider; kadın mağarasında oturur onu beklerdi. Peki, siz o mağaraları ne sandınız? Kapısı çelikten, dört duvarı örülmüş, içi sıcacık, dayalı döşeli, sıcak suyu musluğunda, fazladan kalan eti dolabında bir saray yavrusu mu? Siz mağarada keyif yaptığımı sananlar; ben erkekler kadar hatta belki onlardan daha fazla avcıydım. Benim mağaramın kapısı, örülmüş duvarı, içinde sobası, her tür eşyası yoktu. Çoğu zaman bir kaya oyuğu çoğu zaman bir ağaç dalının tepesiydi. Elimde baltam, kucağımda bebeğimle kalıyordum o yuvalarda. Bugün dünyanın keyfini sürüyorsanız, benim insan olarak görülüp, erkeklerle omuz omuza vermem sayesinde. Bir de unutmadan söyleyeyim, o dönemlerde ben ikinci sınıf insan görülmezdim.

Mağaramızda, toplumsal hayatta, kısacası yaşamın her anında biz eşittik. Ben doğanın simgesiydim. Doğurganlığı temsil eder, bolluğu bereketi getirirdim. Anne olsam da olmasam da anaydım. Kutsaldım ve eşimi, evladımı kutsadığıma inanılırdı. Benim dünyayı güzelleştirdiğim, zarifletirdiğim, var ettiğim düşünülür, öyle hissettirilirdim. Ama yüreğimdiki merhametle, bugün sizin kadınlara yaptığınız şeylerin hiçbirisini bir erkeğe yapmayı düşünmedim. Çünkü ben bir insandım. Neyse ki son dönemlerde daha sağduyulu

araştırmacılar çıktı da öğrendiniz bu gerçekleri.

Sonra yerleşik hayata geçtik. Hayvan baktık, tarla ektik. İnsan gücü önemliydi. Elbette ki ezilen, üzülen hemcinslerim oldu. Vardı yine düşüncesiz atalarınız. Çocuk doğuramadım diye bir başka hemcinsimi alıp getiren; kocamın annesi diye üstümde her türlü tahakkümü kuran, elim ayağım tutmuyor, gözüm görmüyor diye beni dışlayan. Ama insan atalarınız da vardı. Beni

kendileriyle eşit gören, fikrimi almaktan sözümü dinlemekten çekinmeyen. Hatta onlar sayesinde beylik de yaptım imparatorluk da. Emeğimi kattım emeklerine, sürdürdüm tarlamı, topladım ekini; büyüttüm hem hayvanımı hem çocuğumu.

Geldi dünya sanayi devrimine; bir makineleşme telaşına başladı. Elbet gelişmeli insanlık ama bu gelişimle bir de normal kavramı attınız ortaya. “Sağlıklı” ve gücü kuvveti yerinde erkeği “normal” kabul ettiniz. Ona üstünlük verip, dediği dedik hale getirdiniz. Beni sömürdünüz, insanlığımı hiçe saydınız, yaşama hakkımı bile sorgusuz sualsiz aldınız elimden. Hakkıdır kabul ettiniz; çocuğumu dövdünüz, “Sahibidir yapar” dediniz; o bizim kralımız, iş dışında keyfi yerinde olsun ki emeğini sonuna kadar kullanalım diye düşündünüz.

Sizi dünyaya getirip bin bir emekle büyüten annelerinizi, yüreğinizi verdiğiniz sevgililerinizi yok sayıp emeklerini değersizleştirdiniz. Hem soyun devamını istediniz hem doğurganlığa hastalık dediniz. Doğurganlığımı kullanıp kullanmama tercihini bana bırakmadınız; çocuk sahibi olamadıysam ya da olmayı tercih etmediysem kadın gözüyle bile bakmadınız.

Kadınım diye beni çalıştırmadınız ya da çok ucuz işgücü diye emeğimi sömürdünüz. Yeteneğime ve zekâma hiç değer vermeden kendi istediğiniz işi lütuf gibi önüme sundunuz. Görmüyorum, duymuyorum, yürüyemiyorum ya da konuşamıyorum diye beni insan olarak bile görmediniz; her türlü haktan mahrum ettiniz.

Bu dönemin oluşturduğu sınıf yapısı içinde, üst sınıfa mensup hemcinslerim de tıpkı sizin gibi davrandılar bana. En küçük insanı hatamda erkeklerine dövdürmekten, hatta canımı alıp, hayatıma son vermektense hiç çekinmediler; onlarla aynı kıyafetleri giymeme aynı yemeklerden yememe aynı ortamlarda bulunmama izin vermediler.

Sanayi devriminden sonra kadınlar direne direne haklarını kazandı ama siz gerçek eşitliğe inanmayanlar, göstermelik inandınız kadın haklarına da. Ne zaman ki oy toplayacaksınız, aklınıza geldim. Ne zaman ki güzelliğimle hava atacaktınız, yanınıza çağırdınız. Ne zaman ki size prestij kazandıracaktım, “Benimle ol” dediniz. Ama hep istediniz ki aklımı kullanmayayım, sizin uygun gördüğünüz rolü oynayayım başkaca bir şey istemeyeyim.

“Falanca işi yapmak istiyorum” dedim, “Ama sen kadınsın” dediniz. Diplomamı alıp geldim, “Ama sen körsün/sağırsın/otistiksin bu işi yapamazsın ki üstelik de kadınsın” dediniz. Güzellik kriterleri diye bir şey uydurup, bedenimi ve yüzümü tek tiplendirmeye çalıştınız. Sizin kriterleriniz dışında kaldıysam hemen ötekileştirdiniz.

Ya siz hemcinslerim, kilomla, boyumla, yüzümün görünüşüyle kısacası tüm fiziksel özelliklerimle beni dışlamaktan çekinmediniz. Yeti farkım vardı ve iki kez ayrımcılığa uğruyordum ama bir kez bile gelip, “Haydi güçlerimizi birleştirelim, ötekileştirilen hepimiziz” demediniz. Rahat geldi toplumsal kriterlere uygun sınırlar içinde kalmak; konforlu koltuklarımızda otururken “Kadın hakları önemlidir” diye bağırıp sonra sizi o koltuklara oturtanlardan alkış almak.

Ben iki yaşında, oyuncak bebeğimle oynarken tecavüze uğradım; bebekliğimi, bebeğimi elimden alanlar takım elbise giydi diye iyi insan olup indirim aldı. Ben on yaşında evcilik oynarken kendimden yirmi yaş büyük adamın gelini oldum; “Çocuk geline karşıyız” diye televizyon ekranından bağırırken, “On yaşında kız çocuğu evlendirilebilir” açıklamaları yaptırdınız arka planda. Zihinsel yapım sizden farklı diye hiç çekinmeden cinsel suçların mağduru yaptınız; anlaşıldığında yaptığınız iş, “Zaten akli yok onun. Dediği de doğru değil” diye kendinizi savunmaktan çekinmediniz.

Görmüyorum/konuşamıyorum/yürüyemiyorum diye beni kadın olarak bile görmediniz. Eğitimimi, yeteneklerimi, zekâmı hiçe saydınız. Toplumsal hayatta yer vermek istemediniz; eşliğimi anneliğimi sorguladınız, eşit ve insanca yaşamak için ortaya koyduğum taleplerimi türlü bahanelerle hep ötelediniz. Engelli kadınım ve iki kez ayrımcılığa uğruyorum. Ama şunu sakın unutmayın, genlerimi ilkçağ atalarımın alıyorum. Benim savaş baltam hep elimde; ben kadınım, bu toplumun yarısıyım, aldığımız nefesin yarı kaynağı, yediğiniz yemeğin, giydiğiniz kıyafetin mimarıyım. Ben güçlüyüm, hayat veririm. Üzüldüğünüzde sığındığınız göğüs, sevdiğinizde sarıldığımız yüreğim. Bunları sakın unutmayın.

Ben olmazsam, siz de olamazsınız; yok olur gider geleceğimiz. Yaşanabilir bir dünya, aydınlık yarınlar için birlikte kucaklayalım hayatı, inanalım eşitliğe, bakın nasıl farklı doğacak güneş, nasıl farklı parlayacak yıldızlar.

Sorularım ve Ben

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

“Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” diye bir atasözümüz var bizim. Vücudum hayli sağlam olmadığı için mi ne kafamda deli sorular var?

Ramazan geldi. Hoş geldi, hoşluklar getirdi. Müslümanlar için yılın en önemli zaman dilimi diyebiliriz sanıyorum. Akıllı bir Müslüman da bu ayın manevi ikliminden faydalanmak ister. Akıllı mıyım bilmem ama ben de bu rahmet ikliminin selinde olmak isteyenlerdenim.

Parmak uçlarımdaki uyuşmadan ötürü uzun zamandır öğrendiğim kabartma Kuran'ı Kerim'i okuyamıyorum. Ben de özellikle açıklamalı meali hiç değilse bu ayda baştan sona bir kez daha dinliyorum. İslamiyet'i, dolayısıyla Kuran'ı kabul eden bir Müslüman onu olduğu gibi alır. Benim bildiğim ve inandığıma göre o yaratıcı olan Allah'tan gelmiştir ve sorgulanamaz.

Şimdi bu girizgahı neden yaptım? Meal okurken bazı ayetlerde geçen "onlar kördürler ve kulakları sağırdır" gibi ifadeler beni düşündürdü. Haşa Allah'ın sözünü sorgulamam elbette. Bunun manevi anlamda gerçeği görmemek ya da duymamak olduğunu biliyorum. Örneğin; Bakara Suresi'nin yüz yetmiş birinci Ayeti ve Diyanet Vakfı Meal 'ine göre açıklaması şu şekilde:

171. (Hidayet çağrısına kulak vermeyen) kâfirlerin durumu, sadece çobanın bağırıp çağırmasını işiten hayvanların durumuna benzer. Çünkü onlar sağırlar, dilsizler ve körlerdir. Bu sebeple düşünmezler.

Ayet meali: 170-171. ayetlerde insanların körü körüne eskiye bağlanmaları, yeni ortaya konmuş fikirlere kulak vermemeleri kötülenmiş, bu konuda doğru olanın, akılcı olarak hareket edilmesi olduğu söylenmiştir.

Zemahşerî'ye göre ayetin meali şöyledir: Kâfirleri doğru yola çağıran davetçinin (Peygamber'in) durumu, bağırp çağırmadan başka bir şey işitmeyenlere seslenen çobanın durumu gibidir.

Ancak günümüz anlayışında ve dünya gerçekliğiyle baktığımda kafamda düşünceler dönüyor. İnsanların körlüğü ve sağırlığı ötekileştirmesinde veya daha doğru tanımlama ile olumsuzlamasında bu söylemleri yanlış ya da işlerine geldiği gibi anlamaları ne derecede etkili acaba? Veyahut "salça olmak" deyimi, maddi olan salçaya olumsuz bir anlam yüklüyor mu? Kör ya da sağırdaki kadar değil. "Öküz" diyoruz örneğin davranışını kaba bulduğumuz birine. Oysa öküz insanlığa her yönden faydası olan bir hayvan. Buna karşın "aslan" denen biri şişinir. Aslanlar daha mı faydalı dünya varlığına öküzlerden. Aslan bir futbol takımının simgesi olabiliyor mesela. Öküz olsa bir takımın işareti. Herkes kahkahayla güler, dalga geçer.

Sonra Burak Sarı geliyor aklıma. Gelmez olası! Nazım Hikmet'in bir şiirini konu almıştı bir yazısında. Körleri karanlığın peygamberleri ilan etmesini ve çeşitli yazarların gözünden körlük algısını değerlendiriyordu kendi dilince.

Meraklısı için ilgili yazının bağlantısı burada:

[Körlerin Şarkısı-2 Karanlığın Peygamberleri](#)

Yukarıda yazdığım gibi, benim Rabbimin sözünü eleştirme gibi bir gayem yok elbette. Olamaz da. Ancak insanın gerçeği görmemesi, hatta görmemekte inat etmesi "kör" kelimesi ile

ifade edilemez mi? K r olmak, fiziken yere akan  p suyunu görmemek, tamamen biyolojik bir Şey. Ancak gözü gördüğü halde torbasından akan  p suyunu gösterdiğin halde görmemekte

Israr eden kişiler gördüm ben. Şimdi bunu nasıl adlandırabiliriz? "K r m s n?" deriz? Toplumsal kodlarımızla gelen bir Şey bu. Burada amaç karşıdaki gerçekten aŐađılamak mı? Yoksa akıttığı  p suyunu görmek istememesini kabullenememek mi? Onu benim ilk aşamada g rmemem gayet normal. Ancak inkâr etmeyip bakmak ve akıttığım suyu temizlemek daha da normal. Hatta hatta kovadan aldığım torbanın altını yürümeden önce kontrol etmek en normal olanı bence.

Neyse ben ne planlamıŐtım? Nereye geldim? Yazıp yazıp en son size bayramlık bir tatlı tarifine bağlayacaktım.   pten tatlıya geçmek de bir garip oldu bee! Boş verin. Biz yine de tatlı yiyip tatlı konuŐalım ve bereketli bir ramazanda ağzımızın tadı hiç bozulmasın inŐaAllah. Tarifi size başka bir sayıda anlatayım. Yazıyı çok uzatmayalım.

Engelli Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Bir Yol Haritası

Elif Emir Öksüz

filetime@gmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

Bu ay biraz haddim olmayarak yaşamadığım bir konuda yazıyorum. Evet ben engelliyim ancak Engelli bir çocuğum yok. Aşğıda okuyacaklarınız biraz geri dönüp baktığımda anne ve babama söylemek istediklerimden ve biraz da otistik bir çocuk annesi ve Sosyal çalışmacı Barbara Boroson'ın 2024 basımı Ailede Engellilik kitabından derlediklerimden oluşuyor. Her engel kendine özgü olduğundan bu yazdıklarımın herkesi kapsamak amacıyla biraz genel kalmasından da endişeliyim. Bir yandan da konuşma ve kendini ifade edebilme yetisine sahip bir Engelli olarak yaptığım aktivizmin benim için öneminin büyük fakat bazı aileler için de belki de anlamsız olduğunu da hissediyorum.

Benim için engellilik bir yaşam biçimi. Rahatça engelliliğin dünyanın sonu olmadığını haykırabilirim. Fakat çocuğunun Engelli olduğunu öğrenen bir ailenin ilk anda olaya benim açımdan bakma olasılığının da çok düşük olduğunu Kabul ediyorum. Ayrıca bir psikolog olarak da ailelere destek vermek gerektiği ve bu konuda da kaynakların kısıtlı olduğunun da bilincindeyim. Sonuç olarak bir adım atmak istedim ve aşğıdakileri karladım.

Her ebeveynin çocuğu için büyük hayalleri vardır. Doğduğu andan itibaren onun mutlu ve başarılı bir birey olması için çabalamak bu rolün bir parçasıdır. Ancak bazen hayatın getirdiği sürprizler, ebeveynlik macerasını beklenenden farklı bir rotaya yönlendirebilir.

Engelli bir çocuk yetiştirmek, birçok ebeveyn için bilinmezliğin, karmaşık duyguların, sorumlulukların ve mücadelelerin iç içe geçtiği çetrefilli bir süreçtir. Peki, bu süreci nasıl daha anlamlı ve sürdürülebilir hale getirebiliriz?

1. Çocuğunuzu Bir Tanıdan İbaret Görmeyin

Engelli bir çocuğun ebeveyni olarak, çocuğunuzun sadece tanısı ile tanımlanmadığını unutmamak önemlidir. Onun kimliği, ilgi alanları, yetenekleri ve kişiiliği vardır. Terapiler ve müdahaleler elbette önemlidir ancak çocuğunuzun hayatının yalnızca belirli bir işlevselliğe ulaşma çabasıyla şekillenmesine izin vermeyin. Çocuğunuzu “normalleştirme” uğruna ona dünyayı dar etmeyin. Onun bireysel potansiyelini keşfetmesine olanak tanıyın.

2. Kayıp ve Yas Sürecini Tanıyın

Bazı ebeveynler için engellilik, beklenen bir geleceğin kaybı gibi hissedilebilir. Bu durum, yas sürecini beraberinde getirebilir. Hatta ebeveynler inkâr, öfke, depresyon, pazarlık ve kabullenme şeklinde sıralanan klasik yas evrelerinden geçebilir. Bunların tamamını veya bazılarını hissetmek son derece doğal ve yaygın görünen bir durumdur. Zaman ilerledikçe ebeveynler, çevrelerindeki diğer çocuklarla kıyaslama yaparak "olması gereken" hayatın dışında kaldıklarını düşünebilirler. Doğum günleri, mezuniyetler, düğünler gibi belirli anların farklı şekilde yaşanacak olması, bazı ebeveynler için hüüzün kaynağı olabilir. Ancak, bu süreçte önemli olan çocuğunuzun değerini ve biricikliğini unutmamak, onun kendi temposunda büyümesine alan açmaktır.

Uluslararası Otizm Ağı kurucusu, kendisi de otistik bir birey olan Jim Sinclair'in dediği gibi: "Kendi kayıp duygularınızla yüzleşin, ancak bizler için yas tutmayın. Biz buradayız, biz gereğiz ve sizin bizim yanımızda olmanızı bekliyoruz." Buna ek olarak belki ben de şöyle diyebilirim: “Her şey sizin sandığımız kadar kötü değil. Benim de Güzel bir hayatım olabilir. Yasınızı atlatın ve bana destek olun. Çünkü artık yapabileceğiniz en iyi şey bu. Eğer tüm zamanınızı yas tutmakla harcarsanız, sonra bir de bu kayıp yılların yasını tutmanız ve bunun için yaşadığınız suçlulukla başa çıkmanız gerekecek”

3. Suçluluk ve Utanç Duygularıyla Başa Çıkın

Birçok ebeveyn, "Benim hatam mı?", "Daha fazla bir şey yapabilir miydim?" gibi sorularla kendini suçlar. Çocuğunun Engelli olmasında kendi payını bulmaya Çalışır. Bazen çevre de bu duyguları körükleyebilir. Hele ebeveynlerden en az birinin bir engeli varsa, toplum gözünde suçlu açıkça bellidir ve ebeveynin duyguları hiçe sayılarak bu rahatça dile getirilebilir. İlerleyen yıllarda da özellikle toplumun baskısı ve yanlış bilgileri, ebeveynlerin kendilerini yetersiz hissetmesine neden olabilir. İlk yıllardaki eğitim ve müdahalenin önemine aşırı vurgu yapılması, zaman içinde kayda değer bir iyileşme veya ilerleme göstermeyen çocukların ebeveynlerinde daha büyük bir suçluluk veya yetersizlik duygusuna yol açabilir. Çocuklarını bakım merkezlerine yerleştirmek zorunda kalan ebeveynler toplum tarafından acımasızca eleştirilebilir ve bu da suçluluk ve utanç duygusunu derinleştirebilir. Utanç duygusu, bazen dışlanma korkusu ile birleşerek ebeveynlerin sosyal ortamlardan uzaklaşmasına sebep olabilir. Ancak unutulmaması gereken en önemli şey, çocuğunuzun engelli oluşu veya ilerleme göstermemesi sizin hatanız değildir. Kendi ebeveynliğinize karşı şefkatli olun, yaptıklarınızı takdir edin ve suçluluk duygusunun sizi tüketmesine izin vermeyin.

4. Kardeşleri Unutmayın

Engelli bir çocuğun kardeşleri için de bu süreç zorlu olabilir. Kimi zaman yaşından büyük bir sorumluluk almak zorunda kalabilir, kimi zaman da ikinci planda kaldıklarını hissedebilirler. Bazıları ebeveynlerini üzmemek için duygularını saklarken, bazıları daha fazla ilgi görmek için işlevsiz olmayan davranışlar gösterebilir. Haftada yarım saat dahi olsa engeli olmayan kardeşlere bireysel zaman ayırmak, duygularını ifade etmelerine olanak sağlamak ve onların da desteğe ihtiyacı olduğunu kabul etmek, bu süreci onlar için de kolaylaştıracaktır. Unutmayın ki kardeşlerin de kendi hayatlarını yaşama ve çocukça davranma hakkı vardır ve onların duygularını anlamak önemlidir.

5. Yalnız Değilsiniz: Destek Ağınızı Oluşturun

Engelli bir çocuğun ebeveynleri çoğu zaman yalnızlık hissi yaşayabilir. Okul ve sosyal çevrede dışlanmış hissetmek, doğum günlerine çağrılmamak, etkinliklere katılmada yaşanan zorluklar, diğer ebeveynlerin anlayışsız bakışları... Bunlar sık karşılaşılan durumlardır. Ancak, sizinle benzer deneyimleri paylaşan ebeveynlerle bir araya gelmek, yalnız olmadığınızı hissetmenizi sağlar. Özel eğitim destek gruplarına, ebeveyn topluluklarına ve özellikle de hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşlarına katılarak güçlü bir destek ağı oluşturabilirsiniz. Sosyal çevrenizi genişletmek, benzer deneyimlere sahip kişilerle bağ kurmak ve kendi hikayenizi paylaşmak size iyi gelecektir.

6. Tükenmişlikten ve Yorgunluktan Kaçın

Ebeveynlik, özellikle engelli bir çocuğu büyütmek, ciddi bir enerji gerektirir. Sürekli çocuğunuz için en iyisini yapma çabası içinde, kendi ihtiyaçlarınızı göz ardı etmek, tükenmişlik sendromuna yol açabilir. Sürekli "yeterince iyi ebeveyn olup olmadığınızı" sorgulamak, zihinsel ve fiziksel olarak yorucu olabilir. Oysaki, bir çocuğun en çok ihtiyacı olan şey sağlıklı ve dengeli bir ebeveynidir. Kendinize zaman ayırın, destek alın ve gerektiğinde profesyonel yardım almaktan çekinmeyin. Unutmayın ki siz iyi oldukça, çocuğunuza daha iyi destek olabilirsiniz.

7. Engelli Çocuklar İçin Daha Erişilebilir ve Adil Bir Dünya İçin Mücadele Edin

Engelli bireyler için erişilebilirlik, eğitime katılım ve sosyal kabul, toplumsal dönüşümle mümkündür. Ebeveynler olarak, sadece kendi çocuğunuz için değil, tüm engelli bireyler için daha kapsayıcı bir toplum oluşturma çabasına katılabilirsiniz. Okullarda, parklarda, iş yerlerinde, sağlık hizmetlerinde erişilebilirliği artırmak için sesinizi yükseltin. Çocuğunuzun haklarını savunmak sadece bireysel bir çaba değil, toplumsal bir gerekliliktir. Omuz omuza mücadele bireye güç verir ve büyük bir bütünün parçası olmak ve belli bir amaç uğrunda çabalamak ebeveynlerin yaşamı daha anlamlı bulmalarına katkı sağlar.

Sonuç: Farklı Ama Eksik Değil Unutmayın ki engelli bir çocuğun ebeveyni olmak "eksik" bir ebeveynlik yolculuğu değildir, sadece "farklı" bir yolculuktur. Kendi yolunda ilerleyen her ocuk özeldir ve her çocuğun sevgiye, desteğe ve kabul görmeye ihtiyaı vardır. Engelli bir ocuk yetiştirmenin getirdiği zorluklar kadar, öğrettiği derin sevgiyi ve dayanışmayı da görebilmek önemlidir. Hayatınızda büyük bir yer kaplayan bu sorumluluk, aynı zamanda büyük bir anlam ve değer taşır.

Bu yolculukta kendinizi yalnız hissettiğinizde unutmayın: Siz, sevgiyle ve çabayla çocuğunuzun en iyi versiyonuna ulaşmasına rehberlik eden bir ebeveynsiniz. Ve bu, dünyadaki en kıymetli Őeylerden biridir.

Birinci Sınıf Serüveni İlk Adımlar ve Deneyimlerimiz

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com;

Sayı: 133, Mart 2025

Herkes merhaba,

Uzun zamandır yazı yazamıyordum çünkü kızım 1. sınıfa başladı ve bu süreç bizi epey meşgul etti. Ama şimdi sizlerle paylaşacak pek çok deneyimim birikti. Yaşadıklarımı yazmayı çok seviyorum, çünkü hiç bilmediğimiz bir konuda edindiğimiz yeni bilgiler gerçekten hayat kurtarıcı olabiliyor. Bu yüzden, birkaç yazıda okul sürecimize nasıl başladığımızı, neler yaptığımızı ve hangi çözümleri bulduğumuzu anlatmaya çalışacağım.

Okul Seçimi ve İlk Hazırlıklar:

Öncelikle okul seçimiyle başladık. Kızımı, ana sınıfın da gittiği devlet okulunun 1. sınıfına kaydettik. Aynı okula göndermeyi planladığımız için yabancılık çekmemesi adına ana sınıfını da burada okumasını istemiştik.

Bu süreçte, bizim gibi çocuğu 1. sınıfa başlayan kör ebeveynlerle bir WhatsApp grubu kurduk. Grupta deneyimli ebeveynlerin de olması bizim için çok önemliydi ve sağ olsunlar, talebimize karşılık veren arkadaşlarımız da aramıza katıldı. Hepimiz çok heyecanlıydık! Bizi nelerin beklediğini, hangi zorluklarla ve güzelliklerle karşılaşacağımızı bilmiyorduk.

Çocuklarımızın okul malzeme listeleri belli olunca alışverişe başladık. Hepimiz o kadar heyecanlıydık ki, aldığımız her şeyi birbirimizle paylaştık. Çocukların okul malzemelerine isim yazmamız gerekiyordu. Daha önce sizlerle de paylaşmıştım; kırtasiyeden çocuğumuzun adının yazdığı isim etiketlerini yaptırdık. A4 boyutundaki bir kağıtta küçük küçük etiketler oluyor ve

üzerine çocuğumuza dair istediğimiz bilgileri yazdırabiliyoruz. Sonrasında bu etiketleri tüm eşyalarına yapıştırdık. Gruptaki herkes bu yöntemi çok sevdi, çoğumuz aynı yolu izledik.

Bununla birlikte yılın başında bilmediğimiz bir ürünü sınıfımızdaki bir velinin önerisiyle yeni keşfettik: İsim kaşesi. Bu da pratik oluyor. Şöyle ki çocukların kıyafetlerine de mutlaka isimlerini yazmamızı istiyorlar. Bu cidden çok önemli. Çünkü kıyafetler aynı renk olduğu için çocuklar birbiriyle karıştırabiliyor ya da kaybedebiliyor kıyafetlerini. Okul hırkası, beden dersinin üst eşofmanı en çok karışan kıyafetler. Terzide kızımın ismini bir kumaşa yazıp diktirmeyi düşündük ama bir türlü yaptıramadık. Çocuğun ismini ve sevdiği bir sembolü içeren bir kaşe sipariş ettik. Kıyafetlerin iç kısmına mühür basar gibi kaşeyi basıyoruz ve 40 yıkamaya kadar silinmediğini söylüyorlar. Bizimki henüz çıkmadı, gerçekten çok pratik ve körcül bir ürün. İsim silindikçe yeniden basıp kullanmaya devam ediyoruz.

Kitap ve Defter Kaplama Macerası:

Gelelim biraz uğraştırıcı ama keyifli bir bölüme: kitap ve defter kaplama. Açıkçası kitap kaplamayı özlediğimi fark ettim. Yeğenlerimin kitaplarını eskiden birlikte kaplardık, o yüzden nasıl yapıldığını bildiğim için zorlanmam sandım ama işler biraz değişmiş!

Eskiden kullandığımız kaplıklar kaymazdı ve daha kolay kaplanırdı. Şimdi ise şeffaf kaplık kullanmamız isteniyor. Bu kaplıklar maalesef çok kaygan, dolayısıyla biraz zorlandım. Hazır kaplar da var ama boyutları kitaplarla tam uyuşmuyor. İç kısma çift taraflı bant yapıştırarak daha sağlam hale getirdim ama yine de hazır kapları pek sevemedim. Elle kaplamak daha hoşuma gitti, dokusu da poşet dosya gibi olduğundan kullanımı daha keyifliydi. Kitap kaplarken yeğenim bizde olduğu için birlikte kaplamıştık. Bakalım 2. sınıfa başladığında eşimle beraber kaplarken nasıl maceralar yaşayacağız.

Defterlerle ilgili bir öneri de paylaşmak isterim: Klasik defterlerin kaplanması gerekiyor, ancak sert kapaklı defterler alırsanız kaplamaya gerek kalmıyor. Kaplı gibi durdukları ve kapağı yırtılmadığı için çok daha pratik bir seçim olabilir.

Eşyalar Kayboluyor, Çözüm Var mı?

1. Sınıfta en sık karşılaştığımız durumlardan biri de çocukların okul malzemelerini sıkça kaybetmesi ya da kırmasıydı. Maalesef bunun tam olarak bir çözümü yok gibi. Çocuklarımıza eşyalarına sahip çıkmalarını söyleyebiliriz ama ne kadar etkili olur dersiniz, bence ilk başlarda pek değil. Çünkü bazen onlar kaybetmese bile bir başka çocuk eşyalarını kırabiliyor. Sanırım bu durum ilerleyen yıllarda biraz daha düzelecektir.

Tüm heyecanı ve küçük zorluklarıyla ilk dönemi geride bıraktık! Bu süreçte hem eğlenceli anılar biriktirdik hem de birçok pratik çözüm öğrendik. Eminim ikinci dönem de yeni deneyimler getirecek.

Şunu söyleyebilirim ki, bu süreçte en önemli şey sabırlı olmak ve çocuğumuzla birlikte öğrenmek. Onların okul hayatına uyum sağlamasına yardımcı olurken biz de yeni şeyler keşfediyoruz. Umarım bu yazı, çocuğu 1. sınıfa başlayan ebeveynler için faydalı olur.

Birlikte Öğrenelim Miniğim-9

Ben Rosa Parks Kitap Tanıtımı

Ayşe Turgay Gümüş

sevgiozgurluktur@gmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

133.sayi-giris.docx

Cıvıl cıvıl, rengarenk bahar şarkıları söyleyen ve söylenen bir mart ayı tandan herkese merhaba.

Yazamıyorduk bir süredir size. Ama özledik, vaktidir artık kavuşmanın.

Yeni kitaplar, yeni hikayeler anlatmanın.

Düşündük ne anlatsak diye, sonra dedik ki, madem ki kadınlar günü, o zaman kadına dair bir kitap anlatalım.

Kadın, kitap, farklılık... işte bütün bunlar da bizi Rosa Parks'a götürdü.

Bir gün bir avm'de girdiğimiz bir kitapçıda, tesadüfen gördük onu. Çocuk bölümünde bir rafta öylesine uzandı elimiz, sonra sorduk görevliye bu nedir diye. Görevli de kitabın adını söyleyince, bu bir tesadüf olmamalı deyip aldık, kattık onu da Mısra'nın kendinden büyük kütüphanesine.

Kitabımızın adı Ben Rosa Parks. İndigo Yayınları'ndan çıkmış... Bizce sadece okul öncesi çocuklarla değil, ilkokul çağındaki çocuklarla da okunup konuşulabilecek bir kitap. Kitapta Rosa Parks üzerinden o dönemdeki siyah- beyaz ayrımı, ayrımın ne boyutlarda olduğu, yaşamlarının nasıl keskin çizgilerle ayrıldığı gayet net anlatılıyor. Mesela aynı çeşmelerden su

içemedikleri, aynı asansöre binemedikleri, otobüste yerlerinin hep arka taraflar olduğu, boş bir koltuk varsa oraya asla bir siyahın oturmadığı gibi.

Biz kitabı okurken, Mısra bize çok tatlı sorular soruyor ya da çok tatlı yorumlar yapıyor. Bunlar hiç hoş cümleler değil enne. “İnsanları ayırmak çok kötü bir şey babış”, gibi.

“Rosa Parks çok mu üzölmüştür ona kötü davranıldığı için?” Diye sormuştu bir defasında. İşte o zaman başlıyor çocuğunuzla aranızda tatlı mı tatlı bir sohbet. İnsan önce ve sadece insandır diye başlayıp anlatıveriyorsunuz uzun uzun. Farklı renkte olmayı, azınlık olmayı, engelli olmayı... kısaca kendinizi miniğinizle ötekinin varlık mücadelesi verdiği bir toplumda var olma çabasını konuşurken buluveriyorsunuz.

Bazen geceleri uykuya hazırlanırken o kitabı seçip getiriyor. Bu da bizi mutlu ediyor açıkçası. Kitaba dönecek olursak, başka pek çok çocuk kitabına oranla biraz daha bol cümleli, ama sıkıcı değil kesinlikle.

Kitabı Brad Meltzer yazmış. Dünyayı Değıştiren Sıradan İnsanlar diye bir seriden sadece biri Ben Rosa Parks. Da Vinci, Einstein, Ameila Earhart gibi kitapları da var. Açıkçası bu serinin tamamını mı öneririz, bilemedik. Çünkü bu insanların anlatıldığı ve daha güzel ele alındığı kitaplar var. Ama Rosa Parks'ı ilk kez görünce dayanamayıp almıştık. Siz de görünce dayanamayın alın diye, burada da anlatalım dedik.

Kitabı anlattık, biraz da yazarından söz edelim istedik, ama hakkında öyle çok detaylı bilgi yok. Remzi Kitabevi'nden çıkan Sıfır Oyunu isimli bir romanı var. Onun dışındaki kitapları çevrilmemiş sanıyoruz. Tabii ki kesin bilgi değil bu. Ancak gözümüze çarpan başka bir kitabını bulamadık.

Bu arada son bir tavsiye, İndigo Yayınları da çocuk kitaplarında fena değildir. Oradan da çok tatlı kitaplar keşfetmiştik biz. Yolunuz düşünce kitapçılara, bu tavsiyemizi anımsayıp belki bakarsınız raflara. Çocuklarla okunacak, okunup anlatılacak nice pek çok kitaba, deyip son veriyoruz bu ayki yazımıza.

Tabii ki her zamanki sloganımızla:

Bizi okumaya devam edin anacım.

Liseye Dair Deneyimlerim (Arkadaşlık İlişkileri)

Ecrinnur Aytekin

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

Bana oldukça uzun gelen bir aradan sonra herkese sevgiyle merhaba.

Lise sürecinde edinmeye başladığım tecrübeler kapsamında arkadaşlık ilişkilerimden söz etmek istedim sizlere. Şunu söylemek isterim ki arkadaşlık birçok ilişkiye göre ötekileştirmeden daha uzak. Çünkü arkadaşlık biraz da eşitliktir diye düşünüyorum. Birbirimiz üzerinde eşit hak ve sorumluluklara sahibiz ve iki tarafın da sınırları var.

O halde biz arkadaşız.

Eğer bir taraftan diğerine karşı herhangi bir ötekileştirme vb. Gibi bir yaklaşım söz konusuysa aslında zaten arkadaşlık yoktur. Böyle bir durumda birbirini arkadaş zanneden bir veya iki taraf vardır. Bu tür arkadaşlıklarda durum, farkında olanı rahatsız eder. Örneğin ötekileştirilen taraf ötekileştirildiğinin farkındaysa ya bunu karşısındakine gösterir ve ona bunun yanlış olduğunu, böyle yapmaya hakkı olmadığını anlatır ya da ondan uzaklaşır. Genellikle ötekileştiren taraf bunu ya fark etmez ya da önemsemez. Yani bu durum ötekileştirilenin çevresinde öyle yaygınlaşmıştır ki kimse ne olduğunun ve ötekileştirilenin ne düşündüğünün farkına varmaz. Ötekileştirme göz ardı edilir. Bu kanıksanmış durum da arkadaşta, benzer bir davranış sergileyebileceğini düşündürebilir. Eğer ötekileştirilen taraf bunun yanlış olduğunu karşısındakine anlatmasına rağmen kişi bundan vazgeçmiyorsa o iletişim iki tarafa da zarar verecektir.

Gözlemlerimden hareketle sizlerle şu çıkarımımı paylaşabilirim: Arkadaşlık, doğru olmayan tutumlardan vazgeçilmesi kolay bir ilişki. Örneğin okulumuzdan birinin yaptığı

davranış bizi rahatsız ettiyse ve bunu arkadaş ortamımızda konuşuyorsak sıklıkla şu dönütleri alabiliriz: Yapılanın mantıksız olduğunu düşündüklerini sebepleriyle ifade ederler. Yani sırf biri yaptı diye aynı davranışı gösterme oranı arkadaşlıkta daha az.

Şunu söylemeden edemeyeceğim: öğretmenlerimizin bize olan tutumu arkadaşlarımızın tutumunu da oldukça etkiliyor. Her ne kadar tutum veya davranışı direkt uygulamasalar da öğretmenlerimizin bazı yönlendirme ya da söylemleriyle doğru olmayan bazı şeylerin yapılması gerektiğini düşünüp ona göre davranabilirler. Örneğin sürekli övülmemiz gerektiği düşünülüyorsa böyle düşünenler bunu uygularlar ve diğerlerini de böyle yönlendirirler. Bu da böyle yanlış bir düşüncenin yaygınlaşarak uygulanmasına yol açar. Yani öğretmenlerimizin uyguladığı ve doğru olmayan bu tür tutumlar akranlarımıza ve diğer insanlara yanlış bir tutumu aşılayabilir. Bu durumda duruma müdahale edip iki tarafı da en doğru şekilde yönlendirmek gerektiğini düşünüyorum.

Doğrunun bilinmediği ve uygulanmadığı birçok durumda diğer insanlar da aynı yanlış sergiliyorlar ve olay içinden çıkılmaz bir hal alıyor. Bütün iletişim ve ilişkilerimiz mahvoluyor. Bu sebeple mümkün olduğunca doğru yönlendirmek gerekiyor. Bazen bu yönlendirmeleri birçok kez yinelememiz gerekiyor. Çünkü doğru olan konusunda bilgilendirilen kişi çoğu kez bunu sorgulamayıp sadece biz öyle istedik diye söylediğimizi uyguluyor. Bunun temelinde de zaten üzücü ve kötü bir hayat yaşadığımızın, daha fazla üzülmememizin gerektiği düşüncesinin var olduğunu düşünüyorum. Bu da oldukça yanlış bir algı olmakla birlikte yine bunu doğru bilenler tarafından uygulanmış ve yaygınlaştırılmış bir tutumdur. Sebep sorgulamadan uygulanan tutumların yanlış algıları çözdüğünü düşünmüyorum. Zaten yanlış bir algılama sonucu ulaşılmış sonuç da yanlış olacaktır. Bir yanlış düzeltileceği yerde iki yanlış oldu: algılama ve sonuç. Yani doğrunun neden doğru olduğunu çok iyi ve detaylı bir şekilde ifade etmemiz gerekebilir.

Arkadaşlarımız genellikle bizimle iletişimlerinde, yeti farkımı ilgili durumların bizi rahatsız ettiği düşüncesiyle bunlara yer vermek istemezler. Örneğin akıllarındaki soruları bize

sormayıp farklı şekillerde cevap ararlar. Kimi zaman cevabı kendileri verir kimi zaman da başka birine sorarlar. Başkalarından aldıkları cevap her zaman doğru olmayabilir.

Kaldı ki çoğu kez yanlış oluyor. Örneğin doğuştan mı yoksa sonradan mı kör olduğumuzu merak eden bir arkadaşımız bunu öğretmenimize sormuş olsun. “Ona böyle şeyler sormayın! Zaten üzücü bir şey! Arkadaşınız üzülmesin!” benzeri bir cevap alan arkadaşımız yanlış bir tutumla yönlendirilip yanlış bir algıya düşecektir. Bu da kaçınılmaz olarak onun yanlış bir davranış uygulaması gerektiğini düşünmesine ve buna göre davranmasına neden olacaktır. Kuvvetle muhtemeldir ki, benzer konulardan söz açıldığında diğer insanları da bu şekilde yönlendirir ve yanlışın düzeltilmesi zorlaşır. Başta bunu mümkün olduğunca önlemek gerek. Mümkünse tabii. Değilse de insanlarla fazla uğraşmaya gerek olduğunu düşünmüyorum.

Sen benim sınırlarıma ve düşüncelerime saygı duyduğun ve buna göre davrandığın zaman benim için değerlisin. Bu her konu için geçerli. Rahatsız olduğumuz her konuyu dile getirmemiz ve gerekeni yapmamız konusunda özgür olduğumuzu bilmeliler. Sadece biz büyüklerimize saygı duymak zorunda değiliz. İstisnasız herkes herkese saygı duymak zorunda. Okulda da mümkün olduğunca bu bilinçle hareket etmeli ve asla kenarda kalmamalıyız. Özellikle bizimle ilgili konularda söz sahibi olmadığımızda ya da doğru olan söz konusu olmadığında birçok insan bizimle ilgili birçok konuda yanılacaktır. Örneğin bir arkadaşımızla sorun yaşadığımızda bunu bir öğretmenimize iletmiş olabiliriz. Bu gayet olağan bir durumdur. Ancak bir tarafta biz olduğumuzda kimi zaman öğretmenler sorun yaşadığımız kişiyi bizimle ilgili yanlış yönlendirebiliyorlar. Mesela, “Onun senden başka hiç arkadaşı yok. Küserseniz üzülür. Git ve ondan özür dile” gibi küçük düşürücü ve çirkin bir yönlendirmede bulunabiliyorlar. Bu gibi durumlarda olaya mümkün olduğunca hâkim olmalı, gerekiyorsa hiç çekinmeden tavrımızı koymalı, gerekeni en doğru şekilde ifade etmeye çalışmalıyız. Bu olası bir iletişim sorununu ya da küçük düşürücü muameleyi önleyebilir.

En azından bazılarının haddini aşmasına engel olacaktır.

Tüm iletişimimizin güzel olmasını umuyorum. Güzel arkadaşlarımız olsun ve güzel anılar biriktirelim hep birlikte.

WeWALK Akıllı Baston 2 Üzerine Gamze Sofuoğlu ile Röportaj

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

Nurşen: Gamze hoş geldin. Öncelikle seni biraz tanıyabilir miyiz? Neler yapıyorsun, WeWALK'taki görevin vb. biraz bilgi verir misin?

Gamze: Tabii ki. Ben Gamze Sofuoğlu, iki yıldır WeWALK'ta Kullanıcı Deneyimi Yöneticisi olarak görev yapıyorum. Daha öncesinde Turkcell'de sekiz buçuk yıl boyunca engellilere yönelik çeşitli ürün, hizmet ve projeleri yönettim. Boğaziçi Üniversitesi'nde Psikoloji bölümünde lisans ve yüksek lisans eğitimimi tamamladım.

Nurşen: WeWALK Akıllı Baston 2 nedir? Kullanıcılarına ne gibi özellikler sunar?

Gamze: WeWALK Akıllı Baston 2, görme engellilerin bağımsız bir şekilde hareket etmelerine katkı sağlamak için tasarlanmış, teknolojiyle donatılmış yapay zekâ tabanlı bir bastondur. Geleneksel beyaz bastonun üzerine eklenen akıllı özellikler sayesinde kullanıcılarına daha güvenli ve kolay bir deneyim sunar.

Öne Çıkan Özellikleri:

- Standart bir baston inceliğinde ve hafifliğindedir.
- Üzerinde bulunan fiziksel butonlar aracılığıyla sezgisel ve kolay bir kullanım sunar.
- İçerdiği sensörler sayesinde baş ve göğüs hizasındaki engelleri algılayarak kullanıcıyı titreşimle veya sesli uyarır.

- WeWALK mobil uygulamasıyla Bluetooth üzerinden bağlantı kurarak kullanıcıların doğrudan baston üzerinden adım adım navigasyon almasına, toplu taşıma bilgilerine ulaşmasına ve etraflarındaki mekanları keşfetmesine olanak sağlar.
- Sesli asistanı sayesinde kullanıcılar sesli komutlarla navigasyon, toplu taşıma ve keşfet özelliklerini kullanabilir.
- Yapay zekâ entegrasyonu aracılığıyla kullanıcılar bastona diledikleri soruyu sorabilirler. Örneğin popüler bir kahvecinin menüsü, bir tarihi yapıtın betimlemesi gibi sorular doğrudan bastona sorulabilir.

Nurşen: WeWALK Akıllı Baston 2 ne zaman satışa çıktı ve bu versiyondaki yenilikler hakkında neler söylemek istersin? Kullanıcılardan nasıl dönüşler alıyorsunuz?

Gamze: WeWALK Akıllı Baston 2, 2024 yılında ön satışa sunuldu ve Ocak 2025 itibarıyla kullanıcılarıyla buluşmaya başladı. Bastonun yeni versiyonu, kullanıcı geri bildirimleri doğrultusunda geliştirildi. Ergonomi konusunda önemli iyileştirmeler yaparak bastonun boyut ve ağırlığını geleneksel beyaz baston standartlarına yaklaştırdık. Yani yeni bastonumuz çok ince ve hafif bir baston. Kullanım kolaylığını artırmak için dokunmatik panel yerine fiziksel tuşlar ekledik ve ses kalitesini yükselttik. Ayrıca, yapay zekâ entegrasyonu sayesinde kullanıcılarımız bastona sesli komutlarla sorular sorabilir hale geldi.

Kullanıcılarımızdan gelen geri bildirimler bizim için oldukça heyecan verici. Ergonomik tasarım, fiziksel tuşların eklenmesi, geliştirilmiş ses kalitesi ve yapay zekâ entegrasyonu, kullanıcılarımızın en beğendiği ve heyecanlandıkları yenilikler arasında yer alıyor.

Nurşen: Bir önceki cihazda bazı hatalar vardı, bunlar düzeltildi mi? Mesela bastonu tutma kısmı çok kalındı. Yine bir öncekinde ses sorunu vardı, bu çözüldü mü? Engelleri tespit etme ve

sürekli titreme sorunu çözüldü mü? Suyla arası nasıl, suya dayanıklı mı? Su geçiriyor mu ve yaşanan sorunlar nasıl çözülüyor?

Gamze: Yeni versiyonu kullanıcılarımızdan gelen geri bildirimler ışığında tasarladık. Tutma bölümü ince ve hafif hale getirilerek kavrama kolaylaştırıldı. Ses konusunda önemli iyileştirmeler yapılarak hoparlör kalitesi artırıldı. Engel algılama algoritması yeniden tasarlanarak kullanıcılarına omuz genişliğinde bir alanı tarayarak daha güvenli bir deneyim sunacak şekilde iyileştirildi. Ayrıca, WeWALK Akıllı Baston 2, farklı hava koşullarında kullanılabilir şekilde tasarlandı ve bu alandaki gerekli sertifikalar alındı.

Nurşen: Cihaz üzerinde yer alan hoparlörü kullanmak istemeyenler için kulaklık çıkışı, bluetooth ya da kablolu olarak sağlandı mı?

Gamze: Evet. WeWALK mobil uygulamasıyla entegre olarak, navigasyon, toplu taşıma bilgileri ve keşfet özelliklerine dair tüm sesli anons ve bildirimleri kulaklık üzerinden kullanabilme olanağı sunuyoruz.

Nurşen: Bir önceki cihazda dokunmatik panel vardı ve kullanımı bir hayli zordu. Bu cihazda nasıl bir kullanım tasarlandı?

Gamze: Yeni versiyonumuzu kullanmak için kullanıcılarımıza iki yöntem sunuyoruz. Bunlardan ilki baston üzerinde bulunan fiziksel düğmeler. Bu düğmeler aracılığıyla engel algılama modunu ayarlama, bastonun fenerini açma gibi işlemlerin yanı sıra, mobil uygulama aracılığıyla sunduğumuz navigasyon, toplu taşıma ve keşfet gibi özellikleri, telefona hiç dokunma ihtiyacı duymadan, doğrudan baston üzerinden sezgisel bir deneyimle kullanma imkânı sunuyoruz. Bastonu bir diğer kullanma yöntemi ise bastona sesli komutlar vermek. Örneğin

“Beni X’e götür.” Dediğinizde navigasyon başlatabilir, “Yakınımdaki duraklar” diyerek size en yakın durakları listeleyebilir, “En yakın kafe” diyerek size en yakın kafeye navigasyon alabilirsiniz. Bunun dışında, yapay zekâ entegrasyonu sayesinde bir kahve zincirinin menüsü, tarihi bir yapının betimlemesi gibi pek çok soruyu da bastonunuza sorabilirsiniz.

Nurşen: Cihaz için ek destekleyici ürünler olacak mı? Yani ileride Wewalk2 ile entegre gözlükler ya da taşınabilir kafa kameraları vs. düşünebilir miyiz?

Gamze: Bu konu ekip olarak bizim de en çok kafa yorduğumuz konulardan biri. Görme engellilerin bağımsız hareket deneyimini daha da güçlendirmek için farklı çözümler üzerinde çeşitli Ar-Ge çalışmaları yürütüyoruz. Şu an için WeWALK-2’ye entegre bir gözlük ya da taşınabilir kamera bulunmasa da yapay zekâ ve bilgisayarlı görme teknolojileriyle daha ileri çözümler üretmeyi hedefliyoruz.

Nurşen: Ülkemiz deprem bölgesi ve son günlerde de çevremizde bir hayli deprem oluyor. Olası bir depreme maruz kaldığımızda cihazın bize bir desteği olabilir mi? Örneğin belirlediğimiz kişiye cihaz üzerinden hızlı konum paylaşma vs.

Gamze: Acil durumlar için WeWALK’un sağlayabileceği destekler ekip olarak üzerinde düşündüğümüz çok önemli konulardan biri. Şu an için baston üzerinden doğrudan bir acil durum deneyimi bulunmuyor; ancak kullanıcılarımız mobil uygulama üzerinden hem mevcut konumlarını hem de farklı konumları diledikleri kişiyle paylaşabiliyorlar.

Nurşen: Sentezleyici olarak sadece weWALK ekibi tarafından sağlanan sesi mi cihazda kullanabiliriz? Alternatif en az 1 ses belirleme şansımız var mı?

Gamze: Şimdilik bir sentezleyici sunuyoruz; fakat baston sesini kişiselleştirebilmek ilerde odaklanmak istediğimiz özelliklerden biri.

Nurşen: Sentezleyicinin ses seviyesi ayarlanıyor sanırım, hız seviyesi de ayarlanamaz mı?

Gamze: Ekran okuyucuları çok hızlı kullanan bir kitleyiz; dolayısıyla WeWALK'un sentezleyici hızı geri bildirim aldığımız konulardan biri. Güzel haber, sentezleyici hızını ayarlayabilmek en kısa zamanda kullanıcılarımızla buluşacak özelliklerden biri olacak.

Nurşen: WeWALK uygulamasında yer alan toplu taşıma sekmesinden bir otobüs seçtik ve bekliyoruz; ya da araca bindik... Aracın geçtiği durakları ya da aracın nerede olduğunu, telefonu cebimizden çıkarmadan bastondan duyabilecek miyiz?

Gamze: Evet, hali hazırda da toplu taşıma özelliği baston üzerinden kullanılabilir; fakat bu özelliğin bastonla birlikte daha gelişmiş bir deneyimle sunulması için de aktif olarak bir çalışma yürütüyoruz. Kullanıcılarımızın telefonlarına hiç dokunma ihtiyacı duymadan yakınlarındaki durakları, o duraktan geçen hatları, hatların durağa kaç dakika sonra geleceği, inilecek durağa kaç durak kaldığı gibi bilgileri isterlerse baston üzerindeki düğmeler, isterlerse de sesli olarak öğrenmelerini sağlayacak bir geliştirme üzerinde çalışıyoruz.

Nurşen: Bazı baston markaları belli aralıklarla kırım tasarımlarını değiştiriyor, tek bir kırım yamulmuş olmasına rağmen yedek parça tedarik edilmediği için baston kullanılmaz hale geliyor. WeWALK'ın bu konudaki kurumsal tavrı nasıl?

Gamze: Ülkeden ülkeye göre farklılık gösterse de WeWALK'un Türkiye'deki garanti süresi iki yıl. Bu süre içerisinde doğrudan kullanıcı hatası içermeyen her konuda baston tamiri veya değişimi konusunda kullanıcılarımıza destek veriyoruz.

Nurşen: WeWALK'a tamir veya değişim amaçlı baston oranı satış rakamlarına oranla yüzde kaç? Teknik bakıma ihtiyaç duyulan bastonlarda en çok görülen 3 arıza/hasar hangileri?

Gamze: Kullanıcılarımıza ulaşan bastonlarda herhangi bir teknik problem yaşanmaması için hem test ekibimiz hem de üretici ekibimizle birlikte sistematik bir test süreci yürütüyoruz. Bu testlere rağmen kullanıcıya ulaşan bastonda yazılım güncellemesiyle düzelmeyecek bir problem yaşıyorsa tamir veya değişim konusunda kullanıcılarımıza destek oluyoruz. Şu ana kadar çok düşük sayıda baston değişimi yapmamız gerekti; fakat burada değişim sebepleri belirli bir başlıkta yoğunlaşmıyor.

Nurşen: Genç yaşta bağımsız hareket etmeye başlayan veya sonradan kör olan kişilerin gelişimi sürecinde ailelerin endişeleri oluyor. Kişinin bilgisi dahilinde GPS bilgilerinin belli bir cihaza yönlendirilmesi var mı?

Gamze: Bu konuda hem Türkiye’de hem de globalde özellikle ailelerden çok fazla talep alıyoruz. Fakat dediğim gibi, mevcutta anlık konum takibi özelliğimiz bulunmuyor ve böyle bir özelliği hayata geçireceğimiz süreçte, görme engelli kullanıcılarımızın mahremiyetlerini ve kendilerini özgür hissetmelerini engelleyecek herhangi bir adım atmamak için çok titiz ve detaylı bir çalışma yapmak gerekir.

Anlık konum özelliğimiz bulunmasa da özellikle ABD, İngiltere, Kanada gibi ülkelerde çok önemsenen bağımsız hareket ve baston eğitim süreçlerini lokasyon bağımlılıktan kurtaran ve dijitalleştiren bir teknoloji sunuyoruz. Bu teknoloji sayesinde bağımsız hareket öğretmenleri kendileriyle veri paylaşımına izin veren öğrencilerinin adım sayısı, yürüdükleri mesafe ve süre, yürüdükleri rota, bastonlarını yere tutuş açıları ve bastonlarını sağa ve sola süpürme açıları gibi datalara günlük, haftalık ve aylık olarak ulaşarak öğrencilerine baston kullanımlarına dair geri bildirim verebiliyorlar. Bu da bağımsız hareket ve beyaz baston eğitiminin yüz yüze yapılması zorunluluğunu ortadan kaldırdığı gibi, öğretmenin öğrencisine ödev vermesini ve gelişimini datalarla takip etmesine de olanak sağlıyor.

Nurşen: Benim sorularım bu kadar. Senin eklemek istediğin başka bir şey var mı?

Gamze: WeWALK Akıllı Baston 2 ile alakalı önemli bir noktanın altını çizmek isterim. WeWALK Akıllı Baston 2 sahip olduğu bir yazılım sayesinde sürekli olarak güncelleme alabilen bir baston. Dolayısıyla, kullanıcılarımızdan gelen geri bildirimler ışığında bastonu sürekli olarak iyileştirme ve bastona yeni özellikler ekleme şansımız bulunuyor. Bastonlarda bulunan gömülü yazılımları en güncel versiyona yükseltmek için kullanıcılarımızın sadece WeWALK Akıllı Baston 2'leriyle WeWALK mobil uygulamasını bağlamaları ve uygulama içindeki adımları takip etmeleri yeterli olacak. Bizimle her türlü soru, öneri ve geri bildiriminiz için info@wewalk.io adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Nurşen: Gamzeciğim dergimize konuk olduğun ve sorularımı samimiyetle cevaplandırдың için çok teşekkür ederim.

Gamze: Ben de çok teşekkür ederim. EEEH Dergi'de olmak her zaman çok gurur verici. Daha eşit, erişilebilir ve engelsiz bir dünya için birlikte yürümeye devam edelim!

Hayat Ötekileştirilmeyince Güzel

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

Sağlamcılık kazançlı iş. Her bakımdan hem de. Tabii insanlık için değil. Eşitsizliğin yarattığı hiyerarşiyi kendisine basamak olarak kullananlar için. Eksik gördüklerinin üzerine basıp psikolojik ve ekonomik fayda sağlamak için. Biz ego tatmin boyutuna fazlaca değindik ama bunun bir gelir kapısı olduğuna yeterince değinmedik. Belki yazımı ve yazıma konu olan haberi özgün kılacak nokta bu boyutun irdelenmesi olacak. Çünkü biz yeti çeşitliliklerimizin ekmeğinin yenmesine, bu arada da kişilik haklarımızın çiğnenmesine alışkınız. Çoğu zaman en yetkili kurumlar eliyle hem de.

Bunun istismar boyutunun yeterince bilincinde değiliz hala. Sağlamcılık gündemimize girdi. İstismar olgusu da. Sağlamcılığa ve istismara savaş açtık. Artık kurumlarımıza, evlerimize elinde zarfla gelip para toplayan dernek görünümlü kurumsal dilencilığe göz açtırmıyoruz. Körler adına ürün, gazete satışı gibi istismarlara karşı da tutarlı bir mücadele veriyoruz denebilir. Peki işin en kurumsal boyutu? İnsanları kendi varoluşuyla eksik görüp “normal” olmaya zorlayan, bunun için “tedavi” satan, teknolojik ürün satan mekanizma? Özellikle medikal modelin ortaya çıkışıyla “tedavi” dayatması kurumsal hale geldi. 20. Yüzyıl sonuna doğru da “körlüğü, sağırlığı” ortadan kaldıracak araçlarla. Bunların çoğu bir boka yaramıyordu ama olsundu. Sağlamcı toplumda yetişerek sağlamcılığı kanıksayan insanlar bir an önce yeti farklılıklarından kurtulmak istiyordu. Tabii onların ailesi, sevgilisi, arkadaşı hatta yolda karşılaştıkları insanlar da. Hayatın dolu dizgin tadını çıkarma kapılarını kapatarak, umut dünyasının dehlizlerinde yıllarını harcıyordu insanlar. Hala da aynısı oluyor. Teleskobik gözlükler, kameralar falan bizi gördürecek ve “karanlık dünyamız” aydınlanacaktı. “Sonuçta kim görmeyi istemezdi ki?” Canı sıkılan Avrupa ülkelerinden falan getirdiklerini söyledikleri ürünlerle körler üzerinde denemeler yaptı. Ben gerçek anlamda bu çalışmalar sonunda görmeye

başlayan kimseyi bilmiyorum. Az görenlerde belki işe yarayan olmuştur. Konumuz da bu değil zaten.

Bu bir yanıyla umut pazarlamak. Bu çalışmaların amacı insanları “normalleştirmek” En azından bunu bahane edip cep doldurmak. Bir dönem teleskobik gözlük modası vardı. Ben lise öğrencisiydim ve bir derneğe takılıyordum. Dernektekiler hatta şehirdeki körlerin büyük bir kısmı o çalışmaya dahil edilmişti. Ben çok bilinçli olmasam da buna itiraz etmiş ve halimden memnun olduğumu belirtmiştim. O zaman derneklerde çok fazla entelektüel merak olmadığı için sakatlık ideolojisi üzerine pek düşünülüyordu. Belki sağlamlılık falan ülke genelinde bile tartışılmıyordur o zamanlar. Zaten tartışılmaya başladıktan sonra da o toplara hiç girmeyecek olan o zamanki dernek başkanı, “Ne demek görmek istemiyorsun? Siz genç olduğunuz için böyle yapıyorsunuz. Kızlar sizi beğenmez diye istemiyorsunuz. Öyle bir imkân olsa görmek için kafama kazan takar gezerim” gibi nutuklar çekmişti. Her süreci o zamanın koşullarına göre değerlendirmek önemli olduğu için o kişiyi eleştirmiyorum ama öyle bir durumda şimdi ki derneklerin, özellikle hak temelli yeni derneklerin kendi gibi olma konusunda üyelerini cesaretlendirmesini önemserim.

Yoksa devam etmekte olan daha cüretkâr yürüyecek yolunda. Öyle de oluyor zaten. Geçen hafta BİANET’Ten Ali Dinç’in haberine göre, büyük bir cadde boyunca bir işitme cihazı reklamı yayımlanmış İBB panolarında. “Hayat duyunca güzel” gibi sağlamlılara yakışan “yaratıcı” bir slogan bulmuşlar. O kadar kibirliler ki hayatın duymadan da güzel olacağını düşünen sağır ve işitme engellileri yok sayıyorlar. Onların kendi gibi olma hakkını çiğniyorlar. Aslında onları yok sayıyorlar. Bu beklenmedik bir şey değil ama yerel yönetimlerin buna zemin hazırlamaması önemli. Erişilebilirlik için kapılarını aşındırdığımızda bu kadar şevkle dahil olmuyorlar sürece. Hiç sevmediğim bir kavram ama eğer bir farkındalık çalışması yapmak istiyorlarsa bu işi hak temelli engelli örgütleri ile yapmalılar. Şirketler ya da kanıksanmış sağlamlıların dernekleriyle değil. Yeti çeşitliliklerimiz kimsenin kazanç kapısı değil. Kapsayıcı ve eşit koşullarda zaten bu tarz çalışmalar yer alamaz. Onun için diyoruz ki “Hayat duyunca değil ötekileştirilmeyince güzel.”

İlgili habere aşağıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz.

[Hayat Duymayınca da Güzel](#)

Erişilebilir Şehirler İçin Görme Engellilerin Fiziksel Erişilebilirliğine Bir Bakış-3

Şehirlerin açık alanlarının Erişilebilir Tasarlanmasına İlişkin Mevzuatlar

Ercan Şen

ercan-sen-17@hotmail.com

Sayı: 133, Mart 2025

Önceki yazımda kentlerin açık alanlarının erişilebilirliğinin körlerin hayat kalitesine olan etkisini anlatmaya çalışmıştım. Bu yazımda Ülkemizde şehirlerin açık alanlarının erişilebilir hale getirilmesine ilişkin mevzuatları incelemeye çalıştım. Yazıma başlarken hukukla ilgili bir eğitim almadığımı bildirmek isterim. 11 yıllık bir memuriyet deneyimim var ancak bazı mevzuatları eksik, hatalı veya yanlış yorumlamış olabilirim. Başta hukuk alanında çalışan kişiler olmak üzere serimin bu üçüncü yazısıyla ilgili geri dönüşleri merakla bekliyorum. Eleştirileriniz beni mutlu eder.

Erişilebilir şehirlerle ilgili mevzuatlara kısaca göz atmanın yerinde olacağını düşünüyorum. İlgili mevzuatlar; 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği, yaya yolu ve kaldırımların tasarım kurallarına ilişkin yönetmelik, Karayolları Trafik Yönetmeliği ve Türk Standartları Enstitüsü tarafından erişilebilirlik konusunda hazırlanan standartlar (TS 12576, TS İSO 23600, TS 9111, vb.) şeklindedir.

Engelliler Hakkında Kanun'un yedinci, geçici ikinci ve geçici üçüncü maddeleri erişilebilirlikle ilgilidir. Hepimizin duyduğu, sürekli ertelenen maddeler bunlardır. Erişilebilirlik standartlarının yerine getirilmesi için 5378 sayılı kanunda belirtilen sürenin uzatılmasına ilişkin yapılan son düzenleme Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. An itibarıyla Engelliler Kanunu'ndaki erişilebilirlikle ilgili maddelerin yerine getirilmemesi suçtur. İlgili maddeleri aşağıya bırakıyorum.

Madde 7- (Değişik:6/2/2014-6518/69 md.)

Yapılı çevrede engellilerin erişebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır. Özel ve kamu toplu taşıma sistemleri ile sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan özel ve kamu toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun olması zorunludur. Bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin engelliler için erişilebilir olması sağlanır.

Geçici Madde 2

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilir.

Geçici Madde 3

Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan araçlarla sağlanan toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişilebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri alır. Mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçları, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde, sürücü koltuğu hariç dokuz ila on altı oturma yeri olan araçlarla verilen toplu taşıma hizmetleri, turizm taşımacılığı yapılan araçlarla sağlanan taşıma hizmetleri ve özel ve kamu şehirler arası toplu taşıma hizmetleri ile yolcu gemileri 7/7/2018 tarihine kadar engelliler için erişilebilir duruma getirilir.

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği, Engelliler Kanunu'na dayanarak ve Türk Standartları Enstitüsü standartlarına uygun olarak oluşturulmuştur. Yönetmeliğin amacı;

umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarında erişilebilirliğin izleme ve denetimini yapacak komisyonların teşkili, çalışma usul ve esasları ile idari para cezalarının uygulanmasına ve genel bütçeye gelir kaydedilen idari para cezası tutarlarının kullanımına ilişkin hususları belirlemektir. Yönetmeliğin Ek 2 ve Ek 3'ündeki izleme ve denetleme formları, çalışmamızda incelediğimiz açık alanlar ve toplu taşıma araçlarının denetlenmesinde kullanılmaktadır.

Komisyon üyeleri arasında engelliler alanında çalışan sivil toplum örgütü üyeleri de bulunmaktadır. Ben de kendi ilimde bir dönem bu komisyonda görev aldım. Vali başkanlığında toplanan bu komisyon, ülkemizde erişilebilirlik sorunlarına karşı yaptırım gücü olan başlıca yapıdır. Komisyon tarafından tutulan rapora göre, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürleri para cezası uygulamakla sorumludur. Ancak, ben hiçbir yaptırım uygulandığına şahit olmadım. İlgili maddeleri aşağıya bırakıyorum:

Madde 18

(1) Umuma açık hizmet veren her türlü yapı ve açık alan ile toplu taşıma araçlarının sahibi olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine her bir tespit için bin Türk lirasından beş bin Türk lirasına kadar idari para cezası uygulanır. Bu şekilde bir yıl içinde uygulanacak idari para cezasının tutarı elli bin lirayı geçemez. Büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına her bir tespit için beş bin Türk lirasından yirmi beş bin Türk lirasına kadar idari para cezası uygulanır. Bu şekilde bir yıl içinde uygulanacak idari para cezasının tutarı beş yüz bin lirayı geçemez.

(2) (Değişik: RG-21/9/2016-29834) İzleme ve denetleme formları dikkate alınarak komisyon tarafından hazırlanan rapor, gereği için il müdürlüğüne gönderilir. Gelen rapor doğrultusunda il müdürünce ceza miktarı belirlenir ve idari yaptırım kararı, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgiliye tebliğ edilir. Tebligat metninde idari yaptırım kararına karşı başvurulabilecek kanun yolu, mercii ve süresi açık bir şekilde belirtilir.

Bu komisyonlar yıllık izleme ve denetleme programı hazırlar. Ancak nasıl oluyorsa, bu programda açık alanlar, kaldırımlar ve yaya geçitleri neredeyse hiç bulunmaz. Genellikle kamu binaları denetlenir ve hiçbir ceza uygulanmaz.

Erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonları senede ortalama 25-30 denetim yapar; en azından benim yaşadığım şehirde durum bu. Ancak şehirlerimizin açık alanlarının erişilebilirliği ortadadır. Çanakkale özelinde, yılda otuz denetimle benim bir günde bastonumla gezdiğim sokakların bile denetimi yapılamaz. Yönetmeliğin onuncu maddesi, “İllerde birden fazla komisyon kurulması ihtiyacı bulunması halinde il müdürlüğünün teklifi ve valilik onayı ile birden fazla komisyon kurulabilir.” şeklindedir. Hangi erişilebilir şehrimizde bu ihtiyacın olmadığını ve hangi şehrimizde birden fazla komisyon olduğunu merak ediyorum. Erişilebilir şehirler oluşturulması amacıyla kurulmuş olan erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonlarının öncelikli işi, talep eden işletmelere erişilebilirlik belgesi düzenlemek olmuş durumda.

Yaya yolları ve kaldırımların tasarım kurallarına ilişkin yönetmelik, 2023 yılında çeşitli standart ve mevzuatların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş denilebilir. Bu yönetmelik mevcutta var olan kaldırım ve yaya yollarına yönelik değildir. Yürürlüğe girdiği 01.07.2024 tarihinden sonra yapılan kaldırım ve yaya yollarına yöneliktir. Bu bakımdan hali hazırda var olan açık alanların erişilebilir hale getirilmesini sağlaması beklenen mevzuatımız Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliğidir. Yukarıda değinmeye çalıştığım sorunlarından ötürü Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği ülkemiz açık alanlarının erişilebilirliğini sağlamaktan uzak görünmektedir

Yaya yolları ve kaldırımların tasarım kurallarına ilişkin yönetmeliğin kaldırımlar başlıklı beşinci bölümünün yedinci maddesi: “Kaldırımların taşıt yolu ile hemzemin olması durumunda taşıtların kaldırım ihlallerini önlemek amacıyla asgari TS 12716 standardı şartlarını sağlayacak şekilde tedbirler alınır.” şeklindedir. Bu maddeden kaldırım ve yol zemini arasında yükselti farkı olduğu durumda kaldırımın üzerine duba konulamayacağı sonucu çıkarılabilir. Birinci yazımda

değindiğim üzere kaldırım kenarına yüzlerce dubanın konulmuş olması körlerin fiziksel erişilebilirliğini olumsuz etkilemektedir.

Aynı yönetmeliğin kaldırım başlıklı beşinci bölümünün on beşinci maddesi:

“Kaldırımlarda kılavuz yüzey uygulanması halinde, kılavuz yüzeyin her iki yanında ve yön değiştirmelerde (dönüşlerde) uyarıcı yüzeyin etrafında yatayda asgari 60’ar cm’lik genişlikte, düşeyde asgari 220 cm yükseklikte baş kurtarma mesafesine sahip engelsiz yürüme alanı düzenlenir.” şeklindedir.

Bu Yönetmelikte kaldırımlarda baş kurtarma mesafesine ilişkin tek madde budur. Yani kılavuz yüzey bulunmayan kaldırımlarda baş kurtarma mesafesine dikkat edilmesine yönelik bir kural bulunmamaktadır. Kılavuz yüze uygulanmış kaldırımlarda ise bu yüzeyin altmışar santim uzağından sonra baş kurtarma mesafesine dikkat etmeye gerek olmadığı sonucuna ulaşmak mümkün. Kaldırımlarda körlerin fiziksel erişilebilirliğinin sağlanması baş bölgesinin korunmasıyla mümkündür. Körler beyaz bastonlarıyla zemini tarayarak yürümektedir; ancak baş hizasıyla ilgili bir tarama doğal olarak mümkün değildir. Bu yazı dizimin ilk yazısında düşeydeki engeller olarak ifade ettiğim baş hizasına denk gelen engellerden körlerin korunması gerektiği aşıkardır. Bu bakımdan yönetmelikte değişiklik yapılması, kaldırımın her noktasında iki metre yirmi santim yükseklikte baş koruma mesafesi uygulanmasına yönelik maddeler eklenmesi gereklidir.

Yaya yolları ve kaldırımın tasarım kurallarına ilişkin yönetmelik, ile ilgili en büyük sorun yaptırımlara ilişkin hiçbir maddesinin olmamasıdır. Bunun dışında, yaya emniyet şeridi ve kaldırım net yürüme alanının ya yükselti ya da zemin farklılığıyla birbirinden ayrılmasının, görme engelliler için erişilebilirliği artıracağını düşünmekteyim.

Kara yolları Trafik Yönetmeliği’nin 146. maddesi “Görevli kişi veya ışıklı trafik işareti bulunmayan, ancak başka bir trafik işareti ile belirlenmiş olan yaya ve okul geçitlerine yaklaşan

bütün sürücülerin araçlarını yavaşlatmaları, bu geçitlerden geçen veya geçmek üzere bulunun yayalara ilk geçiş hakkını vermeleri ve varsa okul geçidi görevlilerinin verecekleri işaret ve talimata uymaları mecburidir.” şeklindedir yine aynı yönetmeliğin 149. maddesinin b bendi: “Gözleri görmeyenlerden;

1. Beyaz baston taşıyan,
2. Kollarında 3 siyah yuvarlak sarı bant bulunan,
3. Bir yayanın veya bir köpeğin yardımı ile yürüyen,

Kişilerin taşıt yolu üzerinde bulunmaları halinde, bütün sürücülerin yavaşlamaları, gerektiğinde durmaları ve yardımcı olmaları mecburidir.” şeklindedir.

Bu iki madde beraber değerlendirildiğinde araç yollarında geçiş üstünlüğünün körlerde olduğuna dair yorum yapmak mümkündür; Ancak bu yorum tartışmaya açıktır. Trafik ışıklarındaki yaya geçitlerinde geçiş üstünlüğü yayada değildir. Ülkemiz trafik ışıklarında sesli sinyalizasyon çoğunlukla bulunmamaktadır. Bu durumda trafik ışığı bulunan yaya geçitlerinde geçiş üstünlüğü körlerde midir?

Körler araç yoluna bastonlarını uzattıklarında araçların durması gerekmekte midir? Yukarıdakilere benzer soruların cevapları yönetmelikte net değildir.

Araç yollarında karşı kaldırıma geçecek körlerin bastonlarının araç yoluna temasından itibaren araçların durması mecburidir; benzeri ifadelerin olduğu mevzuatlar körlerin fiziksel erişilebilirliğinin sağlanması için gereklidir. Geçiş üstünlüğünün körlerde olduğunun net ifade edildiği mevzuatlara ihtiyacımız olduğu aşikârdır. Yaşadığım ilde karşı kaldırıma geçmek istediğimde çoğunlukla bastonumu yola uzatmam yetiyor; ama Ankara’da şoförler çoğunlukla bastonu gördükleri hâlde durmayıp bastonuma çarpıyor.

Sonuç olarak, ülkemiz mevzuatlarında, düşmeye karşı önlem alınmamış yerler olarak sınıflandırdığım kordonlar, metro rayları, metro vagon aralıkları gibi alanların güvenliğine yönelik maddeler bulunmamaktadır. Trafikte geçiş üstünlüğünün beyaz bastonlu bireylere verilmesine yönelik mevzuatlar da yetersizdir. Şehir açık alanlarında düşeydeki engellerden körleri koruyacak olan baş kurtarma mesafesine ilişkin mevzuatlarda yetersiz durumdadır. Toplu taşıma araçlarının bir sonraki durağı seslendirmesi gerekliliğine dair bir mevzuata da rastlamadım. Yine, mevzuatlarımızda yaptırımların eksik olması, denetleme mekanizmasının yetersizliği ve Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarının beklenen verimde ve etkinlikte çalışmaması büyük sorunlardandır.

Bu sorunların çözümü için körler konuyla ilgili mevzuatların yapımında ve değiştirilmesinde etki rol almaya yönelik çaba göstermelidir. Sonraki yazımda körlerin fiziksel erişilebilirliğini sağlamak için nasıl mücadele edebileceğimize dair fikirlerimi paylaşacağım. Dördüncü ve son yazımda görüşelim. Hoşça kalın.

KAYNAKÇA

Şahin, H., & Çiftiyıldız, K. (2024). Engelsiz Kent Tasarımlarının Mevzuat Bakımından Değerlendirilmesi. Şura Akademi (5), 37-50. https://suraakademi.org.tr/wp-content/uploads/2024/02/3-Doc.-Dr.-Hayrettin-SAHIN_Doc.-Dr.-Kemal-CIFTYILDIZ.pdf

1-Durmuş, M. (2024). Erişilebilirlikte Sivil Toplum Kuruluşları ve Belediye İş birliğinin Önemi. Şura Akademi(5), 89-97. <https://suraakademi.org.tr/wp-content/uploads/2024/02/7-Dr.-Ogr.-Uyesi-Merve-DURMUS.pdf>

2-Bozkurt Özyalçın, Y. (2024). Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülü Alan Şehirlerin Eylem ve Politikaları Örnekliğinde Kapsamlı ve Erişilebilir Şehir Modelleri: Kocaeli İçin Öneriler.

Şura Akademi(5), 99-116. <https://suraakademi.org.tr/wp-content/uploads/2024/02/8-Dr.-Ogr.-Uyesi-Yasemin-BOZKURT-OZYALCIN.pdf>

3-Resmi Gazete. (2023, 7 Kasım) Yaya Yolları ve Kaldırımların Tasarım Kuralları Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete (Sayı: 32362). Erişim adresi:

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231107-1.htm>

4-Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete. (2005). *Engelliler Hakkında Kanun (Kanun No: 5378)*. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5378.pdf>

5-T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Erişilebilirlik Kılavuzu 2021*. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8182&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

6-Resmi Gazete. (2013, 20 Temmuz). ERİŞİLEBİLİRLİK İZLEME VE DENETLEME YÖNETMELİĞİ *Resmî Gazete (Sayı: 28713)*. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf

7-<https://intweb.tse.org.tr/standard/standard/Standard.aspx?0811180511151080511041191101040550471051021200881110431131040730981120670831030840570881170860>

[54](#)

8-<https://intweb.tse.org.tr/standard/standard/Standard.aspx?0811180511151080511041191101040550471051021200881110431131040730821110820560491170570670571120>

[66](#)

9-<https://intweb.tse.org.tr/standard/standard/Standard.aspx?0811180511151080511041191101040550471051021200881110431131040730971071030811010661020861000731>

[09](#)

10- <https://evrimagaci.org/soru/yurumek-ne-kadar-faydali-gunde-ne-kadar-yurunmeli-18397>

11- <https://www.engelsizerisim.com/yazi/erisilebilirlik-artik-ertelenemez>

12- <https://www.birgun.net/haber/metroda-raylara-dusen-gorme-engelli-yurttas-hayatini-kaybetti-292622>

13- Daha kaç kurban gerekli, TURGED,07.09.2024.
<https://www.turged.org.tr/duyurular.php?did=137>

14- <https://canakkaleolay.com/haber/kekec-guvenlik-onlemleri-alinsin-20276>.

15- Resmi Gazete. (1997, 18 Temmuz).). Karayolları Trafik Yönetmeliği (Sayısı:23053). Erişim adresi:
https://www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf

Farklı Kùltürlerde Selamlaşma ve Saygı Bildiren Hareketler - 1

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 133, Mart 2025

Sizi dil çıkararak salamlıyorum!

"En berbat durumlar" listemin ikinci sırasında "Uyumak isteyip de uyuyamamak" yer alır. Uykusuzluk patlamalarının berbat getirisi, boş duramama huyuyla bütünleşince farklı yönlere gidebiliyor. Geçenlerde yetmiş küsur saatlik uykusuzluk patlamasının göbeğindeydim. Elimde ne yapacak bir iş ne de okunacak bir şey kalmıştı. Bir şeyler okurken, "Sonradan eşelerim" diyerek notlar yazdığım dosyayı açtım. Kara Kıta'yla ilgili bir yazıyı okurken merak ettiğimi anımsıyorum. "Kùltürel selamlaşmalar" diye not almışım. Eh, o kadar uykusuzluk üzerine bilinç iyice şapşallaşmışken eşelenebilecek bir durum olduğuna karar verdim. Hayli kùltürlü olmasına rağmen "Kim Milyoner Olmak İster?" yarışmasında ikinci aşamada ekrana düşen ve çok bilindik bir Uzak Doğu selamına dair soruyu, doğru cevaplayamayan kördaşı hatırlayınca bu eşelemeyi yazıya çevirmeye karar verdim.

Eskimo: Kutup bölgesinde yaşayan Eskimolar burunlarının uç kısımlarını birbirine sürterek selamlaşırlar. Soğuk nedeniyle iki tenin birbirine yapışma olasılığı nedeniyle ortaya çıkmıştır. Günümüzde hâlâ geçerliliğini koruyan bir ritüeldir. Farklılaşmış hâli ise burun, yanağa doğrudan temas ederken üst dudağın hafifçe temas ettiği anda soluk alınarak yapılanıdır.

Shona: Güney Afrika'ya yayılmış 12 farklı Shona etnik grubu ritmik şekilde "Çak bakalım" hareketi yaparak selamlaşır. "Çak bakalım, nedir?" dersiniz yanıtı şu: Elin avuç içi havaya doğru dönük şekilde durur ve karşı taraftakiyse bu avucun içine şaplak vurur. Tam emin olmasam da geçmişte izlediğim bir belgesele dayanarak kişinin iki elini karşı tarafa uzatması ve karşıdaki kişinin ellere sanki bateri çalar gibi vurmasından oluştuğunu söyleyebilirim.

Aynı hareket Afrika'da bazı etnik gruplarda "savaş dansı" esnasında da yapılıyor. Ancak bu dansa kişiler sabit durmuyor. Kâh zıplıyor kâh sırtını dönüp ellerini arkaya uzatıyor kâh elini önündekinin omzundan uzatarak şaplak atıyor ve attırıyor.

Asker selamı: Çoğunlukla sağ el kullanılarak yapılır. Ancak tüfeğin taşındığı omuzun farklılaşmasıyla sol elle yapıldığı ordular bulunur. Elin parmakları açık ve bitişik pozisyondayken sağ kaşın hemen üstüne konur. Başparmak eklem yerinden hafifçe kırılmış olarak tutulur. Parmak uçlarının altına değmesinden sonra elin alından ayrılarak sert ama kısa mesafeli öne doğru itilmesiyle tamamlandığı da olur.

Eski Anadolu: Bu selamlama yöntemi filmlerde bazen görülür. Genelde sınıfsal farklılıkların olduğu sahnelerde kullanılsa da vakti zamanında Anadolu'da herkes arasında geçerliymiş. Çoğunlukla samimiyet, saygı ve hürmet ifadesi olarak kullanılırmış. Kişi, sağ elinin iç kısmı ve parmak uçlarını önce kalbinin üzerine götürür ve bir kez vurur. Ardından elini dudaklarına götürür. Elin iç tarafından; işaret, orta ve yüzük parmaklarının uç kısmını öper gibi dudaklarına dokundurur. Son olarak elin dış kısmı alınına, iç kısmı karşı tarafa dönük şekilde alınına hafifçe vurur. Bu hareket esnasında kol çok fazla kaldırılmadığı için alındaki parmak uçları saat 11 yönünü gösterirken dirsek saat dört yönündedir. Üç adımlı hareket peşi sıra yapıldığı için hoş bir görüntü ortaya çıkar. Pandemi döneminde el öpmek yerine milli ve yerli selamlaşma yönteminin önerilmemiş olması da üzücüdür. [Açık ağızlı gülümseme]

Şapka: Birçok kültürde şapka ile selamlama da oldukça sık kullanılıyor. Örneğin 20. yüzyılda hayli popüler olan fôtr şapkalar yaygın bir selam verme aracıymış. Kişi, selam vermek istediğinde hafifçe başını eğerken üst kısımdan tutarak şapkayı hafifçe başından çıkarırmış. Kovboylar da benzer bir şekilde şapka çıkararak selam verirmiş. Amerika'da hâlâ sıkça kullanılan beyzbol şapkaları da selam verme aracı olabiliyor. Ancak selam vermek isteyen kişi

şapkasını çıkarmak yerine bitişik tuttuğu işaret ve orta parmaklarını şapkanın güneşlik kısmının ucuna dokunduruyor.

Roma İmparatorluğu: Tarihte farklı yerlerde farklı amaçlarla kullanılan bir selamdır. Şimdiki çağda ise bu selamlama, "Nazi selamı" olarak bilinir. (Bakınız:

[Nazi selamı](#)

Sağ elin sert bir hareketle omuz hizasına ve bitişik duran parmaklarla avuç içinin öne doğru bakacak şekilde kaldırılmasıyla yapılır. ABD'de, ikinci dünya savaşına kadar resmî törenlerde bayrak göndere çekilirken Roma selamı verilirmiş. Dünya savaşı sürecinde farklılaşarak sağ elin kalbin üzerine konmasına dönüşmüş.

Yeni Zelanda: Yerli halk tarafından hâlâ korunan kültürel bir ritüeldir. İki kişinin burun uçları birbirine temas eder ve sonrasında baş öne doğru hareket ettirilerek alınlar birbirine yaslanır.

Malezya: İki farklı selamlaşma tarzı yaygındır. İlkinde kişiler iki elini kullanıyor. Genellikle akraba ve yakın dostlar arasında yapılıyor. Selam veren kişi, karşısındakinin iki elini tutuyor ve kendi kalbinin üstüne koyduktan sonra kendi eliyle kalbinin üstünde duran elleri örtüyor. Bu selamlaşmanın daha mesafeli olanıysa iki kişi el sıkışıyor ve eller birbirinden ayrıldıktan sonra iki tarafta kendi elini, kendi kalbinin üstüne koyuyor.

Japonya: Japon kültüründe hâlâ yoğun biçimde kullanılmaktadır. Kollar iki yana sarkmış durumdadır; ancak "Hazır ol!" duruşu gibi avuç içleri bedene yapışık değildir. Ellerin dış kısmı karşı tarafa doğrudur. Parmaklar, "yarı kapanmış" veya "gevşek yumruk" denecek bir pozisyonudadır. Kollar bu durumdayken vücudun gövde kısmı öne doğru eğilir. Eğilme hareketi sırttan değil belden yapılır. Eğilme hareketi üç farklı açı derecesine sahiptir ve her açı farklı

yerlerde ve durumlarda kullanılır. Gündelik yaşamda kullanılan selamlama hareketi, saat 12 yönünden saat 1 yönüne doğru yapılır. Saygı sunulmak istenen bir kişiye bu eğim saat 2 yönünde son bulur. Pişmanlık, özür dileme gibi durumlardaysa eğim saat 3' yakındır.

1

Kafkaslar: Rusya ve İran-Azerbaycan sınır bölgesinde kişiler el sıkıştıktan sonra yanak yanağa öpüşüyor. Ancak bizdeki gibi iki yanakla sınırlı kalmıyor. İlk önce sağ yanak ardından sol yanak ve sonra yine sağ yanak öpülüyor. Azerbaycan'da ve yine İran'da "Selam" yerine "Salam" deniyor -ki Latin alfabesi ile yazılırken de "salam" sözcüğü kullanılıyor.

Tibet: İnanmayacaklarınız illaki olacaktır; o yüzden yazacağım şeyin gerçek olduğunu belirteyim. Tibet'te, iyi niyet, misafirperverlik ve saygı göstergesi olarak kişiler birbirlerini dil çıkararak selamlıyor.

[Dil çıkaran gülümseme] Günümüzde de bu ritüel hâlâ kullanılıyor. Dil çıkararak selamlaşma konusu 9. Yüzyıla uzanıyor. Tibet kralı Langdarma'nın kötü ruhlu bir insan olduğu ve dilinin de kara olduğuna inanılmış. İnsanlar bu nedenle iyi niyetlerinin ispatı olsun diye dillerini çıkararak karşısındakilere göstermeye başlamış ve bu durum bir süre sonra selamlaşma, saygı bildirme jestine dönüşmüş.

Bir sonraki yazıda Uzak doğu, Asya ve Afrika'dan devam edeceğim. Bir kez daha dil çıkararak sizi selamlıyorum. [Açık ağızlı gülümseme]
